

хідно виправити технічну помилку в ПКУ передбаченим діючим законодавством способом.

Згідно з п. 94.7 ст. 94 (адміністративний арешт майна) ПКУ керівник підрозділу правоохоронного органу, у підпорядкуванні якого перебуває посадова (посадова) особа, яка склала протокол про тимчасове затримання майна, зобов'язана невідкладно поінформувати керівника органу державної податкової служби (його заступника), на території якого здійснено таке затримання, з обов'язковим врученням примірника протоколу.

На підставі відомостей, зазначених у протоколі, керівник органу державної податкової служби (його заступник) приймає рішення про накладення арешту на таке майно або відмову в ньому шляхом неприйняття такого рішення.

Рішення про накладення арешту на майно повинне бути прийняте до 24-години робочого дня, що настає за днем складення протоколу про тимчасове затримання майна, але, коли відповідно до законодавства України орган державної податкової служби закінчує роботу раніше, то такий строк закінчується на час такого закінчення роботи.

У разі, якщо рішення про арешт майна не приймається протягом зазначеного строку, майно вважається звільненим з-під режиму тимчасового затримання, а посадові чи службові особи, які перешкоджають такому звільненню, несуть відповідальність відповідно до закону.

Але відповідно до п. 94.17 ст. 94 ПКУ посадова особа органу державної податкової служби, яка виконує рішення про адміністративний арешт майна платника податків, визначає порядок його збереження та охорони. Виконання заходів, передбачених пунктами 94.15-94.17 цієї статті, у період з 20-ї години до 9-ї години наступного дня не допускається. До того ж пп. 96.2.1 п.94.6.ст.94 ПКУ передбачають, що арешт коштів на рахунку платника податків здійснюється виключно на підставі рішення суду шляхом звернення органу державної податкової служби до суду.

Звільнення коштів з-під арешту банк або інша фінансова установа здійснює за рішенням суду.

З огляду на вищезначене, можна дійти висновку, що на практиці вказані норми ПКУ будуть не завжди виконуватися з огляду на годинне обмеження.

Існують проблеми, що пов'язані з податковою заставою. Так, п. 88.2 ст.88 ПКУ (зміст податкової застави) передбачає, що право податкової застави виникає згідно з цим Кодексом та не потребує письмового оформлення. Однак згідно з ст.89 (виникнення права податкової застави) п. 89.3 майно, на яке поширюється право податкової застави, оформлюється актом опису. До акта опису включається ліквідне майно, яке можливо використати як джерело погашення податкового боргу. Опис майна у податкову заставу здійснюється на підставі рішення керівника органу державної податкової служби, яке пред'являється платнику податків, що має податковий борг. Акт опису майна, на яке поширюється право податкової застави, складається податковим керуючим у порядку та за формою, що затверджені центральним органом державної податкової служби. Тобто, вказані норми ПКУ потребують подальшого доопрацювання.

Прийняття Податкового Кодексу України потребує підвищення якості правової роботи податкових органів. Дії органів оподаткування свідчать, що в їх діях існують певні вади пов'язані з недотриманням законодавства в разі його недосконалого використання, неправильного його тлумачення і застосування, а в

разі випадків – його ігнорування. Все це потребує підвищення фахової підготовки із знання податкового законодавства, процедур його застосування, підвищення відповідальності посадових осіб податкових органів.

Податкове законодавство останнього часу має достатньо велику кількість протиріч між різними нормативно-правовими актами та недосконалість норм самого Податкового Кодексу. Все це ускладнює як правову роботу податкової служби, так і підприємницьку діяльність. Тому актуальним є проведення удосконалення податкового законодавства.

Література.

1. Лонюк І. І., Самілик Г. М., Капріца В. Т. Організація правового забезпечення діяльності органів ДПС України: Курс лекцій Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. – 111 с.

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 755 //Ліга: Корпорація ІПК «Реґіон», версія 8.1.1.

3. Трофімова Л. В. Роль та місце юридичних служб державних податкових органів у бюджетному процесі // 36. наук, праці, за матер. наук.-практ. конф. 20–22 рудня 2001 р. «Бюджетно-податкова політика в Україні (проблеми та перспективи розвитку)». – Ірпінь, Академія ДПС України, 2002. – 661с.

4. Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>.

УДК 304.4

Анатолій Михненко, Наталія Щур

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СОЦІАЛЬНУ ПОЛІТИКУ

Стаття присвячена визначенню впливу глобалізації на соціальну політику різних держав. Визначено основні загрози та першочергові завдання які поставила перед країнами глобалізація та її наслідки.

Ключові слова: соціальна політика, глобальна соціальна політика, глобалізація, глобалізаційні проблеми, ТНК, міжнародна організація, МВФ, ЄС, SDR.

☞ Сучасний світ став ареною глобальних зрушень, що відбуваються у всіх, без винятку, сферах життєдіяльності суспільства і у своїй основі намагаються відповісти на об'єктивні виклики часу [1, с. 3]. Так, під впливом глобалізаційних процесів відбуваються перетворення не тільки в політичному, економічному, але і в соціальному житті суспільства. Окремі суспільні явища, процеси розглядаються в загальному контексті. В умовах глобалізації проблема соціальної нерівності населення, тотальної корупції та соціального невдоволення розширила свої межі. Так, крім суто національного аспекту, вона набула ознак загрозової міждержавної стратифікації.

☞ Сутність глобалізаційних процесів, розглядали такі зарубіжні вчені, як: З. Бжезинський, О. Тоффлер, Дж. Сорос, Д. Белл, П. Кругман, Л. Лебедева, А. Бузгалін, А. Колганов, О. Білорус, О. Гаврилюк, А. Шевцов,

© Михненко А.М., Щур Н.О., 2011.

С. Якубовський. Щодо дослідження в галузі державного управління за умов глобалізаційних перетворень, необхідно зокрема виділити В. Бакуменка, В. Князева, Р. Войтович, В. Лугового, О. Сосніна. Розвиток соціальної політики досліджували Б. Дікон, П. Шевчук, О. Головка-Гавришева, В. Гошовська М. Григор'єва, Т. Семигіна, Е. Лібанова, В. Скуратівський, В. Трощинський.

Як свідчить аналіз наукової літератури, не достатньо досліджено вплив глобалізаційних процесів на формування соціальної політики держави. Невизначені завдання поставлені глобалізацією та глобальними акторами впливу перед урядами країн, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою даної статті є дослідження впливу глобалізаційних процесів на соціальну політику та визначення проблемних питань і завдань, які постають перед державами та формулювання рекомендацій щодо успішного їх виконання.

Для розуміння суті глобальних проблем сучасності необхідно зрозуміти, що глобалізаційні процеси мають всеосяжний та незворотний характер. Так, на думку багатьох науковців, це пов'язано з тим, що на першочергові проблеми постають та мають значимість для всіх держав, та не можуть бути вирішені окремою країною самотужки.

За визначенням вчених глобальні проблеми людства – це комплекс проблем, які вийшли за межі окремих держав і впливають в тій чи іншій мірі на інтереси всього людства [4, с. 208]. До них належать: проблеми, пов'язані із забезпеченням миру і безпеки в світі (легітимність застосування сили в міжнародних відносинах); економічні проблеми загальносвітового масштабу (криза заборгованості, проблеми інвестування, діяльність транснаціональних корпорацій тощо); екологічні проблеми (зміни клімату, пов'язані із діяльністю людини); соціальні проблеми, такі як: викорінення голоду та подолання нестачі харчування, охорона здоров'я, захист прав людини; масова міграція; проблеми, пов'язані з тероризмом та боротьба з організованою злочинністю. Проблеми управління процесами глобалізації, пов'язані з необхідністю і створення системи міжнародних інститутів і норм поведінки для забезпечення міжнародного правопорядку та подолання сучасних планетарних проблем.

Як зазначає українська дослідниця Р. Войтович, глобалізація як процес характеризується в першу чергу об'єднанням народів та початком зародження глобальних форм співіснування людства. За цих умов формується багаторівнева мережа глобальних міждержавних структур, яка є мобільною, гнучкою та характеризує новий стиль інституціоналізації суспільного розвитку та соціальних проблем [13, с. 106, 160].

Подолання планетарних соціальних проблем сьогодні складає основний об'єкт міжнародного співробітництва, яке відбувається за участю різних учасників сучасних міжнародних відносин та набуває різних правових, економічних, соціальних форм. Так, до подолання соціальних проблем залучені: власне, самі держави; міжнародні міжурядові організації; міжнародні неурядові організації та інші суб'єкти міжнародних відносин, які фактично разом беруть участь у реалізації ідей міжнародної соціальної політики [3, с. 29]. На світовій арені сьогодні спостерігається посилення ролі ТНК та міжнародних організацій, зростання та незаперечне значення світових фінансових ринків, розширення сфери лібералізації та дерегуляції економіки, урізання соціальних функцій держави, а також нова роль наднаціональних

організацій в регулюванні процесів, що відбуваються на рівні окремих національних держав [2, с. 3]. Глобалізація об'єктивно призводить до розмивання та знецінення регулюючих функцій національних держав, які вже не можуть, як раніше, захищати національну економіку від небажаних зовнішньоекономічних впливів. Вона тим більше не в змозі регулювати ті економічні, соціальні та культурні процеси, які вийшли за межі національних кордонів, здобули самостійність і стають некерованими. Міжнародні політичні процеси переростають із міжкраїнових, більш або менш ефективно врегульованих в односторонньому, дво- або багатосторонньому порядку національними державами, у позакраїнові, тобто глобальні, які майже або зовсім не піддаються державному регулюванню [13, с.191].

«Відкривши» міждержавні кордони, глобалізація проклала шлях недержавним акторам на світовій арені – ТНК, внутрішньодержавною регіонах, різного роду неурядовим організаціям (правозахисним, екологічним, професійним та іншим рухів). У той же час діяльність відмінних від держав учасників не була обумовлена тільки глобалізаційним процесом. Міждержавні організації (тобто наддержавні гравці) отримали широкий розвиток після закінчення Другої світової війни. Спочатку передбачалося, що вони з'являться своєрідними «провідниками» політики держав у тій чи іншій сфері, наприклад, у торгівлі (ГАТТ), або регіоні (наприклад, НАТО). Однак поступово ставало очевидним, що ці організації все більше і більше починають грати цілком самостійну роль, і вже самостійно значно впливають як на міжнародні відносини в цілому, так і на своїх творців – відбувається складний процес взаємодії і взаємовпливу державних структур та міжнародних організацій [11, с. 13–15].

Вагомий вплив на проведення соціальної політики держави має Міжнародний валютний фонд (МВФ). Потрібно відзначити, що західні країни не користуються кредитами й позичками МВФ, вони самі є кредиторами [5, с. 248]. Згідно зі статистикою, оприлюдненою МВФ, станом на 6 січня 2011 року борг України перед фондом становив 9,25 мільярдів SDR (спеціальних прав запозичення), або 14,25 мільярдів доларів. Водночас трохи більший борг – 9,8 мільярдів SDR – перед МВФ має Румунія, і 9,13 мільярдів SDR має Греція. При цьому затверджена влітку минулого року програма кредитування України на загальну суму майже у 16 мільярдів доларів є третьою за розмірами програмою фінансової допомоги МВФ, і поступається розмірам загальної фінансової допомоги Греції та Румунії, фінансові негаразди у яких мали серйозний вплив на економіку всього Європейського союзу та стабільність євро [6]. Для вирішення економічних проблем країни-позичальники, за умовою МВФ, повинні провести досить жорстку соціальну політику, а саме: для України – ціни на газ для населення в 2011 році будуть підвищені на 30% (хоча вимогою було 50%); підвищення тарифів на комунальні послуги в цілому на 62%; підвищення цін на газ для населення з 1 вітня 2011 року на 50%; проведення в Україні пенсійної реформи; скасування вимоги обов'язкового викупу рекапіталізаційних облигацій.

Для отримання позики Румунії від МВФ уряд країни погодився на скорочення державних витрати. Починаючи з червня 2010 року, зарплату працівникам бюджетної сфери скоротили на 25%, а розмір пенсійних виплат був зменшений на 15% [15]. Так як головною вимогою до цієї країни було: проведення реформи пенсійної системи, боротьба з корупцією, скорочення бюджетних витрат, збільшення частки інвестицій у виробництво.

Від Греції (державний борг Греції перевищив 150% ВВП) [7]: вимагають скоротити дефіцит бюджету у 2011 році відразу на 10 процентних пунктів; додатково урізати зарплати бюджетникам і пенсії, а також підвищити податки. Так, передбачається припинити виплату бюджетникам 13-ї і 14-ї зарплат, а розмір ПДВ збільшити на 1-2% з нинішніх 19 %. Це не дивлячись на те, що у 2010 році грецький уряд вже провів низку не популярних у населення заходів, спрямованих на скорочення бюджетного дефіциту. Були знижені зарплати працівникам бюджетної сфери, заморожені пенсії і переглянуто податкове законодавство [8]. В результаті в країні регулярно відбуваються масові страйки. Це наводить на думку, чи не є програма МВФ новим соціальним «планом Маршала»?

Незадоволені порадами МВФ уряди (із проведенням непопулярних реформ зменшується довіра до влади власного народу) і населення тих країн, які отримують кредити фонду. А зсередини МВФ критикують власні економісти, які офіційно визнали, що проспали початок світової кризи через те, що не вирішувалися відкрито критикувати економічну політику своїх основних акціонерів – Євросоюзу і США. Рада інспекторів МВФ вимушена визнати та враховувати зростаючу соціальну напруженість в світі, і визнавши помилки, допущені фондом при оцінці ризиків виникнення в 2008 році глобальної фінансово-економічної кризи. Відбулося це через те, що фонд в той момент перебував під «надмірним впливом» найбільш економічно розвинених західних держав. Такий висновок міститься в доповіді, підготовленій офісом незалежних оцінок, – головним контрольно-ревізійним органом МВФ. Мова про те, що на організацію «тиснули авторитетом» її провідні акціонери [12].

У своєму дослідженні Б. Дікон зазначив, що існує немало різноманітних інструментів, якими можуть користуватися агенції для впливу на соціальну політику уряду. Він виділив наступні інструменти та засоби застосування їх наддержавними організаціями, а саме:

- позики з соціальною обумовленістю – Світовий банк надає за умови зміни соціальної політики;
- позики з економічною обумовленістю – МВФ надає з умовою зміни економічної політики (з відповідними наслідками в соціальній політиці);
- заохочувальна допомога – положення ЄС про гранти і їх відповідність місцевим ресурсам;
- законодавче регулювання – повноваження Ради Європи складати звіти про хиби соціальної політики в країнах, які належать до Соціальної хартії РЄ; це ж саме стосується МОП та країн, які ратифікували політику МОП;
- підготовка кадрів як технічна допомога – положення про технічні консультації та підготовчі сесії – МОП, ЄС, Світовий банк, ОЕСР, ЮНІСЕФ, Програма розвитку ООН (ЮНДП) та інші;
- політична угода – угоди ЄС із асоційованими державами;
- перерозподіл ресурсів (не на позикових засадах) – Структуральний фонд ЄС (якщо він буде поширений на Центральну та Східну Європу); Фонд соціального розвитку Ради Європи; проекти з підтримкою грантами ЮНІСЕФ/ЮНДП;
- координаційні конференції та спільні публікації – відкриті для всього, що може впливати на громадську думку серед організацій;
- організація й підтримка зустрічей, обговорень – ЮНДП, якщо не бере безпосередньої участі, то може надати приміщення та/або фінансувати роботу, скажімо МОП [10, с. 142-143].

Цілком вірним буде твердження, що сьогодні слід говорити не про зникнення держави як універсальної форми суспільної організації, а про втрату державою її абсолютної позиції як на міжнародній арені, так і на внутрішньо-державному рівні. Держава фактично перестає бути виключним джерелом легітимації суспільних рішень і дій та виключним суб'єктом міжнародних відносин. З'являються сили (економічні, громадські), які за своєю значимістю та впливовістю можуть бути рівноправними партнерами цих відносин. З іншого боку, такими агентами є міжнародні економічні та фінансові організації [13, с. 193].

Аби визначити перспективи розвитку та можливість досягнення повноправного партнерства України в умовах глобалізації з іншими світовими мегадержавами, доцільно проаналізувати основні проблеми, з якими стикається сьогодні система державного управління України та виділити основні моменти, які заважають сьогодні здійснювати процеси глобалізації в Україні. А саме: технологічне відставання; слабку мобілізаційну активність соціальних прошарків; поглиблення межі між елітою та масами; відсутність громадського контролю та корупцію державного апарату; повальну залежність від більш могутніх держав; безальтернативність стратегічного розвитку; утримання від професійної мобілізації, досить часте домінування приватних інтересів над публічними; тісне переплетення власності та влади; нездатність досягти компромісу та згоди в політичній сфері; трансформацію політичних партій [9, с.85]. Зміни в соціальній структурі країни, в першу чергу послаблення ролі держави та посилення впливу ТНК, а також міжнародних організацій спричиняє в країні бідність. В Україні це прямо пов'язано з економічними трансформаціями: зменшення доходів; падіння рівня споживання; погіршення умов та якості життя населення; погіршення стану здоров'я.

Економічна конкуренція між країнами може спонукати їх зменшувати економічні витрати на соціальний захист з метою підвищення конкурентоздатності (соціальної демпінг), якщо в цих країнах не існує наддержавних чи глобальних регуляторних засобів, спрямованих проти такої політики. Спільні ринки капіталу й праці у різних країнах створюють можливість виникнення наддержавних владних структур, котрі заперечують або ставлять під загрозу соціальні права громадян на національному рівні. Відносно послаблення влади національних урядів на тлі мобільного в глобальному масштабі капіталу в деяких відношеннях ставить під сумнів традиційну структуру аналізу соціальної політики [10, ст. 16, 17]. У дуже простій типології реакцій і механізмів глобальної соціальної політики, по-перше, слід відмежувати глобальне втручання в державну соціальну політику, а, по-друге, розрізнити три форми глобальної соціальної політики, а саме: транснаціональний перерозподіл; наддержавне регулювання; глобальне та наддержавне забезпечення. Усі три види наднаціональної діяльності вже мають місце, однак вони часто обмежуються одним регіональним економічно-торговим блоком, таким як ЄС [10, ст. 44].

Найбільш важливими завданнями України в сфері глобальної соціальної політики постає:

- посилення контролю за видатками місцевих бюджетів на соціальну допомогу;
- реорганізація роботи районних і міських управлінь соціального захисту;
- скасувати всі пільги, які дозволяють певним категоріям отримувати різні послуги безкоштовно або за низкою вартістю. Це було б важливим кроком до соціальної справедливості, оскільки більшість

пільг надаються за службовою ознакою чи з певних політичних мотивів чи грошову винагороду [6, с. 98]. Водночас це дозволило б отримати бюджету країни додаткові кошти для проведення та забезпечення соціальної підтримки тих верств населення, хто її дійсно потребує.

На новому витку цивілізації, глобалізація та глобалізаційні процеси кинула серйозний виклик існуючим моделям соціальної політики, соціальному забезпеченню держав. Сьогодні, як ніколи, відчутне напруження держав та невдоволення населення в зв'язку з соціальною «ерозією» суспільства. Вже можемо чітко говорити про те, що глобалізаційні процеси, що відбуваються в сучасному світі, відповідають органічним принципам транснаціоналізації бізнесу. Особливу роль ТНК відіграють в економіках трансформаційного типу, оскільки активно впливають на процеси приватизації, реструктуризації виробництва, оновлення технологічної бази, на базисні механізми формування відносин між соціумом і бізнесом. Причому за умов гео економічної реструктуризації моделей національної спеціалізації відносини транзитивних економік з ТНК формують перспективні моделі участі держав у процесах міжнародної кооперації та поділу праці [14, с.301]. А впливи на соціальну політику держави поставили перед країнами вирішення таких завдань, як: безробіття, відтік капіталу до інших країн, міграція населення, неконкурентоспроможність економіки – все це потребує перегляду політики соціальної захищеності (зайнятості), поліпшення соціальних показників.

Глобалізація та її процеси привносить у світ більше викликів та небезпек, ніж переваг. В умовах поглиблення і більшого поширення взаємозалежності та взаємозв'язку у світовому співтоваристві суттєво змінюється вертикальна структура владних та зміст міжнародних політичних відносин, зазнає певної трансформації і система державного управління. Все це є результатом виникнення та впливу глобальних викликів суспільного розвитку, які не можуть не позначитись на загальнонаціональних та державно-управлінських системах світу. У результаті цього кожна, без винятку, національна держава постає перед необхідністю протистояти глобалізаційним викликам. Це, у свою чергу, вимагає від них створення нових модернізаційних проєктів з урегулювання локальних та цивілізаційних конфліктів, вироблення ефективних механізмів управління глобалізаційними процесами [13, с. 637]. Аналізуючи вищенаведене, можна зазначити, що Україні для впровадження ефективної соціальної політики першочерговим стратегічним завданням є: усвідомлення національних інтересів та глобального національного інтересу щодо соціальної безпеки держави; подолання економічної та соціальної кризи; запровадження сучасних геополітичних інтересів виключно мирними засобами; розбудова якісно нових, рівноправних двосторонніх міждержавних відносин; затвердження нового геополітичного простору, що відповідатиме вимогам XXI століття. Потрібно запам'ятати, що там, де соціальна політика діє як економічний стабілізатор, суспільство досягає більшого успіху на міжнародній арені.

Перспективи подальших досліджень. Серед подальших наукових розробок необхідно приділити більшу увагу впливу на суспільство та соціальну політику держави. Дослідити наслідки та результати реформ (в тому числі і пенсійної реформи, як моделі, що потребує змін), що проведуть уряди країн під впливом зовнішнього тиску.

Література.

1. Суспільні відносини та розвиток: теорія, історія, практика : монографія / А. М. Михненко (кер. авт. кол.), О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань, О. В. Соснін. – К. : НАДУ, 2009. – 396 с.
2. Макаревич А. В. Воздействие глобализации на экономические функции государства: автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. эконом. наук: Спец. 08.00.01 (1) – общая экономическая теория / А.В. Макаревич. – М. : 2007. – 23с.
3. Шевчук П. І., Головка-Гавришева О. І. Європейська соціальна політика : економічні та правові аспекти. – Львів : Ліга-Прес, 2010. – 222 с.
4. Буряк П. Ю., Карпінський Б. А., Григор'єва М. І. Економіка праці й соціально-економічні відносини: Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, – 2004. – 440 с.
5. Міжнародні стратегії економічного розвитку: Підручник / Макогон Ю. В., Лук'яненко Д. Г., Пахомов Ю. М. й ін.. – К. : «Освіта України». – 2009. – 420 с.
6. Україна – другий найбільший боржник МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2011/01/11>.
7. МВФ и Греция опровергли планы о реструктуризации госдолга [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korrespondent.net/business/economics/1202976>
8. ЄС і МВФ пред'явили нові вимоги до влади Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2010/04/29/195469>.
9. Теоретичні та методологічні проблеми розробки і реалізації управлінських стратегій : монографія / за заг. ред. В. М. Князева. – К. : НАДУ, 2008. – 240 с.
10. Дікон Б. Глобальна соціальна політика // Міжнародні організації і майбутнє соціального добробуту / Б. Дікон, М. Халс, П. Стабс; пер. з англ. А. Олійник та інші. – К. : Основи, 1999. – 346с.
11. Мировая политика и международные отношения на пороге нового тысячелетия. / Под ред. М. М. Лебедевой. – М. : Московский общественный научный фонд, 2000. – 156 с.
12. МВФ критикует не только Греция [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ellada-russia.com/news/62-Греция/article/2292>.
13. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз): Монографія / За заг. ред. д-ра філос.наук, проф. В. М. Князева. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 680 с.
14. Транснаціональні корпорації : навчальний посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. – К. : Таксон, 2001. – 304 с.
15. Для выполнения обязательств перед МВФ Румыния намерена «затянуть пояса» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.publika.md/link_7961.html.